

Södertörns högskola, Interkulturell lärarutbildning 270 hp
Examensuppsats 15 hp Utbildningsvetenskap C HT- 2010

Skolans organisering och pedagogiska arbete med svenska som andraspråk - ur ett lärarperspektiv

Av: Veronica Ekeröth
Handledare: Elin Gardeström

Abstract

The organisation and pedagogical work in School with Swedish as a second language – from a teacher’s perspective

Research has shown that students with another mother tongue than Swedish terminate elementary school with lower grades in all subjects, compared to students having Swedish as a mother tongue. This fact justifies further research on the forms of teaching Swedish as a second language. Attention has been given to the fact that the students with another mother tongue than Swedish have to cope with ”dual learning”. Parallel to the learning of a second language they need to obtain knowledge in all other subjects. The purpose of this thesis is to investigate how the School organise the work with students having another mother tongue than Swedish, and to find out how teachers in other subjects solve the problem of having students that struggle with “dual learning”. The questions I will be answering in this paper is:

- How do the school organise the teaching of students having Swedish as second language (SVA-students), when it comes to improving language skills and obtaining knowledge?
- How has this particular organisation affected the work of teachers in other subjects?
- Which are the advantages and disadvantages of this form to organise the work and teaching, according to the teachers involved?

The method used in the investigation is “qualitative deep interviews”. The theoretical points of departure are Haug’s concepts of “excluding integration” and “including integration”. In this analysis I have furthermore used organisational theories like “the learning of organisations” and the “learning cycle” from Kolb. In the didactical analysis I have used “theories of writing” from various authors and “theories of language” from Vygotskij.

The result of the investigation shows that the investigated school gone from “excluding integration” to “including integration”. Nowadays the responsibility for SVA-students are distributed among all teachers in the school, implying a substantial changes in the role of teachers. The role of the SVA-teachers has also developed simultaneously into something which could be described as tutor or mentor to teachers of the other subjects. The positive and clear response from the school management to these initiatives has also been of great significance. In this process the book “Schaffholding Language –

Scaffolding Learning” of Pauline Gibbon has played an important role and has led to the continuous training and development of methods at the school.

Sökord: inkluderande integrering, svenska som andraspråk, stöttning, lärandeorganisationer, lärande cykel

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och motiv till studien	6
1.2 Svenska som andraspråks (SVA) ämnets karaktär och utmaningar	8
2. Syfte och frågeställningar med studie	9
2.1 Den undersökta skolan	10
3. Tidigare forskning	11
4. Teoretiska ansatser	12
4.1 Exkluderande- respektive inkluderade integrering	12
4.2 Lev Vygotskij (1896-1934) och det sociokulturella perspektivet	13
4.3 Inläring	14
4.4 Den lärande organisationen	15
5. Material och metod	17
5.1 Val av empiriskt material och fält	17
5.2 Metodval	17
5.2.1 Intervjuerna	18
5.3 Material diskussion	19
6. Resultat och analys	20
6.1 Hur organiserar skolan det språkutvecklande och kunskapsinhämtande arbetet med elever med svenska som andraspråk?	20
6.1.1 Från exkluderande integrering till inkluderande integrering	21
6.1.2 Projekt som lett fram till nuvarande arbetssätt	21
6.1.3 Nuvarande organisering av SVA undervisningen	23
6.1.4 Arbetslags- och ämneskonferenser	23
6.1.5 Diskussion	24
6.1 Hur har skolans organisering/lösning påverkat SVA- respektive ämneslärares arbete?	24
6.2.1 Nuvarande konkreta arbetssätt med SVA elever	24
6.2.2 SVA lärares arbete	25
6.2.3 Ämneslärares arbete	25
6.2.4 Diskussion	26

6.3 Vilka negativa och positiva effekter upplever lärarna i arbetet med eleverna?	29
6.3.1 Diskussion	31
7. Sammanfattning	32
8. Slutord	34
9. Käll- och litteraturförteckning	35

1 Inledning och bakgrund

1.1 Bakgrund och motiv till studien

Då jag själv arbetade utomlands i två år mellan år 2000 och 2002 i ett spansktalande land med ringa kunskaper i spanska språket har jag inte svårt att identifiera mig med känslan av att känna sig dum när man inte förstår vad som sägs runtomkring en. När orden inte räcker till för att förmedla ens tankar är det lätt för självkänslan att få sig en törn. Jag har också erfarit känslan att förstå och göra sig förstådd genom det nya språket vilket skapar ett självförtroende som får en att växa som människa. Jag har valt att utbilda mig till svensklärare och detta samt mina egna erfarenheter i att lära mig ett nytt språk i ett land vars modersmål jag inte själv behärskade, ligger troligen till grund för mitt engagemang för språkutvecklande arbete i skolan.

Det är egentligen inget nytt att vi människor möts och använder oss av vad vi kallar en tvåspråkighet. Men i dagens värld utmanas våra möten allt mer av allt snabbare kommunikationsmöjligheter. Vi lever i en värld där språket och våra gränser utmanas ständigt och på så sätt kan man säga att språket angår oss alla samt en viktig länk för att integreras i vårt samhälle. Under valet 2010 talade den skolpolitiska agendan sitt tydliga budskap om ordning och reda i skolan samt Folkpartiets valspråk har väl inte undgått någon "att språket är den viktigaste faktorn till integrationen". Så javisst språket är angeläget på alla nivåer och ett viktigt verktyg för att kommunicera, interagera och integreras i det samhälle man lever i.

Forskning visar på att fler andraspråks elever går ut skolan med icke godkänt i grundämnena i jämförelse med sina kamrater med svenska som modersmål (Hyltenstam & Lindberg, 2004, s.503). Detta påverkar inte minst elevens framtid utan också vårt samhälle då en stor procent av medborgarna i Sverige hamnar utanför högre studier och arbetsmarknad. Detta ger både ekonomiska och kunskapsmässiga konsekvenser för samhället. Det blir alltså både dyrt och slöseri med resurser av landets samhällsmedborgare.

Hur elever med svenska som andraspråk bäst lär sig är en ständig debatt i forskningssammanhang. Skolans viktiga uppgift är att finna lösningar för elever med annat modersmål än svenska i skolan framförallt ur ett rättvise- och demokratisk perspektiv. Under min verksamhetsförlagda utbildning samt mitt yrkesverksamma liv har jag ofta deltagit eller iakttagit samspelet mellan ledningen på skolan och

lärarna. Min erfarenhet är att skolans undervisning samt lärande situationer och ledningens agerande spelar en viktig roll för hur lärare organiserar sig och arbetar ute i klassrummen med eleverna. Ledningens tydlighet och riktning har betydelse för vilka val lärarna gör.

Lärande situationen för elever med svenska som andraspråk är ett väl diskuterat område. Frågan om vem som har ansvar för språk- och kunskapsutvecklingen för dessa elever kan sammanfattas i två skilda förhållningssätt. Behöver eleven en särskild språkundervisning i enskilda klasser exkluderade integrering eller lär de sig bäst tillsammans med svensktalande elever i klassen inkluderande integrering. På skolverkets hemsida går att läsa utdrag ur rapporten *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse*. Rapporten är gjord av Caroline Liberg forskare i barn och ungdomars tal- och skriftspråksutveckling, hon skriver:

Det är inte bara svenskämnet och de tidiga skolåren som bär ansvaret för läs- och skrivinlärandet i olika utvecklingsfaser. Det ansvaret vilar på både förskolan och skolan samt upp genom hela skolan. Det vilar på skolans alla ämnen. Alla lärare behöver därför kunskaper om vad det innebär att läsa och utveckla ett läsande inom sina respektive ämnen (Skolverket 2010-12-18).

Pauline Gibbons menar att:

Att arbeta språk och ämnesintegrerat i skolan innebär att man har en funktionell syn på språket vilket innebär att det ska användas och lärs bäst där det fyller sin funktion och i ett meningsfullt sammanhang (Gibbons, 2006).

Pirko Bergman lärare i ämnesteorin och didaktik i svenska som andraspråk på Stockholms högskolas lärarutbildning menar att språkets primära funktion är att hjälpa oss att formulera tankar (Bergman, 2004). Anders Mehlum verksam vid Trondheims lärarhögskola menar att skriftspråksundervisningen inte enbart rör språket utan är knuten till den sociala och personliga utvecklingen. Han menar att barnens personliga utveckling kommer till uttryck som en språklig och kognitiv utveckling i de texter de författar (Mehlum, 1995).

Språk och tanke är som konstaterats ovan tätt sammanlänkade. Det som gynnar både språk- och tankeutveckling är att eleverna får veta att deras tankar är intressanta och att deras språk duger som tankeinstrument (Bergman, 2004). Skolans uppgift är att höja elevernas kognitiva nivå och därför behöver vi värdesätta deras tankar och utgå från dem för att de ska utvecklas (Bergman, 2004). Eleven

har nytta av sitt eget skrivande och läraren kan både följa elevens språkutveckling, kunskapsförståelse och personliga utveckling i deras texter. Med anledning av resonemanget ovan kan man se skrivandet som en del av att både bearbeta de faktakunskaper som uppkommer, pröva och testa språket rent grammatiskt men också betydelsen av det samt att utveckla sina egna tankar och förståelse på det språket man skriver på. Skolans uppgift är att lära eleverna de olika språk/genrer som behövs för att klara sig i samhället. För att förstå kunskapsinnehållet i ämnet behöver språket få betydelse även i ämnen som inte är språkämnerna och därmed berör språket alla som arbetar i skolan.

1.2 Svenska som andraspråk (SVA) ämnets karaktär och utmaningar

Svenska som andraspråk och modersmål är två självständiga ämnen inom grundskolan. Detta innebär att de båda har en egen kursplan med mål och betygskriterier. Syftet med utbildningen i svenska som andraspråk är enligt kursplanen att "eleverna ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med den som elever med svenska som modersmål har" (Kursplanen svenska som andraspråk). En önskan är att eleverna ska uppnå förstaspråksnivå i svenska och därmed få de förutsättningar som behövs för att kunna leva och verka i det svenska samhället på lika villkor som sina svensktalande kamrater (Kursplanen svenska som andraspråk).

De elever som har rätt eller bör läsa svenska som andraspråk bedöms av den aktuella skolan. I kursplanen för ämnet står under rubriken språkutveckling - kunskapsutveckling att:

Utmärkande för ämnet är att det både skall ge redskap för att tillägna sig kunskaper i andra ämnen och hjälp att formulera och redovisa kunskaperna på det nya språket. Detta utvecklar både tanke- och språkförmågan hos eleverna. Till det som är typiskt för ämnet hör att ge möjligheter att tänka och kommunicera på en kunskaps- och begrepps nivå som ofta är högre än den språkliga nivån i svenska. Härvid är samverkan med modersmål och andra ämnen viktig (Kursplanen svenska som andraspråk).

Vidare ska ämnet skapa förutsättningar för att i tal och skrift uttrycka komplicerade tankar utan att hindras för tidigt av kraven på formell korrekthet (Kursplanen svenska som andraspråk)

Elever som är nyanlända i Sverige räknas automatiskt till SVA området då de oftast inte kan någon svenska. En kategori elever som det ser lite annorlunda ut för är elever som har ett annat modersmål än svenska och redan kan en del svenska. Dessa elever räknas också in i att få möjlig tillgång till

undervisning i svenska som andraspråk. Det är skolans uppgift att bedöma huruvida dessa elever behöver SVA undervisning eller stöd.

För elever med annat modersmål än svenska är det en tidskrävande process att lära sig ett nytt språk (Gibbons, 2006, s.6). Därför bör andraspråkselevs språkutveckling ses över en lång tidsperiod. I förordet till Pauline Gibbons bok *Stärk språket stärk lärandet* pekar Carin Rosander, som är universitetsadjunkt i svenska som andraspråk, på att många av de elever som har svenska som andraspråk har en dubbel uppgift de ska både lära sig och lära på det nya språket medan elever med svenska som modersmål kan koncentrera sig på ämnesinnehållet i skolan (Gibbons 2006, s.6, Hyltenstam). Eleven behöver sitt språk både i det sociala sammanhanget, för kunskapsinhämtade och för dialog med läraren. Därför är det angeläget för eleven att lära sig det nya språket.

Utmaningen för SVA ämnet, skolan och lärarna är att hur man på bästa sätt kan hjälpa dessa elever med sin dubbla uppgift. Forskare debatterar frågan om hur man ska se på segregerad respektive integrerad undervisning. Det vill säga hur om eleverna gynnas av att ha separat undervisning eller tillsammans med övriga klassen. Gibbons menar att tidigare var andraspråksundervisning något som ägde rum utanför det ordinarie klassrummet och elever tränades ofta på grammatiska strukturer eller språkets funktioner på ett konstruerat sätt (Gibbons, 2006). Senare forskning talar för att andraspråkselevs språkundervisning gynnas av att de får möta ett meningsfullt språk i ett naturligt sammanhang i klassrummen (Gibbons, 2006). Att andraspråkläraren arbetar integrerat i undervisningen, samarbete med modersmåls lärare och övriga ämnen är också faktorer som gynnar dessa elever (Bergman, 2000, Gibbons, 2006). Enligt Hyltenstam är kompetensen hos SVA lärarna låg och att undervisningen i svenska som andraspråk i alltför liten utsträckning integreras med annan undervisning. Samtidigt konstateras att få lärare utöver SVA lärare och modersmåls lärare har någon utbildning kring flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling (Hyltenstam & Lindberg, 2004 s.17f).

Detta examensarbets uppkomst är resultatet av jag har gjort nästan hela min verksamhetsförlagda utbildning på en och samma partnerskola. Jag har under de fyra år min lärarutbildning varat följt ledningens och lärarlagets arbete med språkutveckling på skolan från 2006. Jag har därmed iakttagit en organiseringsprocess och metodutveckling på skolan som jag valt att djup undersöka då jag menar att hur en ledning agerar och organiserar påverkar lärarnas attityder, metoder, arbete samt inställning till eleverna.

2 Syfte och frågeställningar med studie

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur skolan organiserar arbetet med elever som har svenska som andraspråk samt hur lärare i andra ämnen än svenska löser problemet med dessa elevers dubbla lärande. Det vill säga hur de valt att arbeta språkutvecklande och kunskapsinhämtande med elever med svenska som andraspråk. De frågor jag ämnar besvara är:

- Hur organiserar skolan det språkutvecklande och kunskapsinhämtande arbetet med elever med svenska som andraspråk?
- Hur har skolans organisering/lösning påverkat SVA- respektive ämneslärnarnas arbete?
- Vilka negativa och positiva effekter upplever lärarna i arbetet med eleverna?

2.1 Den undersökta skolan

Den undersökta skolan ligger i Stockholms söderort och är en 6-9 skola och ingår i en enhet tillsammans med en f-6 skola. Dessa ligger i skilda byggnader och leds av rektor. På varje skola leds den dagliga verksamheten av biträdande rektor. I verksamhetsbeskrivningen poängteras skolans mål med fokus på lärande, kommunikation och samverkan. Skolan arbetar ämnesövergripande och i arbetslag som bildar en enhet runt varje elev. Skolan har 245 elever i skolår 6–9 och 36,2 årsarbetare varav 25,8 lärare på skolan arbetar två andraspråklärare (Stockholms skolor 2010-11-29). Skolans elever med andra språk har ökat stadigt och är nu 50 % av totala antalet elever i år enligt rektorn.

Under dokumentet kvalitetsredovisning på skolans hemsida står att läsa att ”All pedagogisk verksamhet ska bidra till elevens språk- läs- och skrivutveckling. Svenska som andraspråksmetodik integreras i alla ämnen utifrån Stärk språket/Stärk lärandet” samt att ”enhetens inriktning är ett inkluderande arbetssätt där varje elev har en klasstillhörighet (...)svenska som andraspråks lärare erbjuder stöd för elever med annat modersmål”(Stockholms skolor 2010-11-29).

3 Tidigare forskning

Andraspråksforskningens område är i innehållsrikt, brett och välundersökt. Jag har valt ut ett antal avhandlingar och examensarbeten som anknyter väl till min undersökning.

Jag finner också antologin *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle* (2004) redigerad av Kenneth Hyltestam professor i tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet och Inger Lindberg professor vid Göteborgs universitet med ansvar för forskning i svenska som andraspråk som en ytterst relevant att nämna här. Då jag inte funnit en senare utgiven volym anser jag att boken är grundläggande att ta upp då den sammanfattar trettio års forskning, redovisar kunskapsläge samt internationell forskning i andraspråksinlärning, andraspråksanvändning och pedagogens roll i undervisningen ger den en samlad översikt över forskningsområdet. Särskilt intressant är texten med Monika Axelsson som även de har anknytning till. I kapitlet skolframgång och tvåspråkig utbildning talar Axelsson om den sociokulturellt stödande miljön som behövs i skolan. Där hon menar att med stöd av forskning hitta flera olika modeller som samverkar för en stödande inlärningsmiljö för elever med svenska som andraspråk samt modersmålslärares roll för den tvåspråkiga eleven (Hyltestam & Lindberg, 2004, s530ff)

Ann-Christin Torpsten behandlar mötet med svenska som andraspråk och svensk skola i sin avhandling *Erbjudet och upplevt lärande i mötet med svenska som andraspråk och svensk skola* (2008). Studien undersöker vilka utbildningsideal som kommer till uttryck i andraspråkselevs berättelser i mötet med svenska som andraspråk och den svenska skolan. Samt vilket ämnesinnehåll som kommer till uttryck i andraspråkselevs berättelser i mötet med svenska som andraspråk. Med hjälp av en läroplanshistorisk analys tolkas vilket lärande grundskoleämnet svenska som andraspråk erbjuder andraspråkselever. Med en narrativ analys av andraspråkselevs berättelser om upplevelser i mötet med svenska som andraspråk och den svenska skolan tolkar hon deras upplevda lärande. Resultaten visar att det ställs stora krav på eleverna att snabbt lära sig svenska. Kraven kommer såväl inifrån som utifrån. De förstår att svenska språket är nyckeln till samspel med andra och till att tillgodogöra sig undervisningen. Dock upplever de att rådande diskurs med svenska som andraspråk och modersmål är förknippat med negativa attityder och låga förväntningar. Resultaten visar också att eleverna uppfattar det som positivt att erbjudas undervisning i sitt modersmål och detta påverkar den fortsatta språkutvecklingen positivt. I modersmålsundervisningen utgår lärarna från elevernas språkliga så väl som kulturella bakgrund och tar

till vara på deras erfarenheter. Studien visar också på att i detta förhållningssätt i övrig undervisning är näst intill obefintligt.

Catarina Economu behandlar svenska som andraspråksämnet på gymnasiet i sin avhandling *Gymnasieämnet Svenska som andraspråk – behövs det?* (2007). Avhandlingen diskuterar behovet av svenska som andraspråksämne på gymnasiet ur ett elevperspektiv. Jag tar upp den i tidigare forskning för den behandlar ämnets kvaliteter och huruvida behovet och informationen finns för eleven själv om ämnet. Likaså diskuterar hon elevens behov av enskild undervisning i språket och huruvida det kan ses på ett icke segregrande sätt. Jag finner båda dessa synvinklar intressanta med utgångspunkt i min undersökning där visserligen inte eleven och gymnasiet är i fokus men så väl tankar om segregrande och inkluderande undervisning diskuteras som svenska som andraspråksämnets utformning på skolan.

Johanna Johansson och Elin Magnusson examensarbete *Andraspråksutveckling och ämnesundervisning - en kvalitativ studie i hur samhällskunskapslärare tillgodoser flerspråkiga elevers språkutveckling* (2010) behandlar huruvida flerspråkiga elevernas språkutveckling uppmärksammas av ämneslärare i detta fall i ämnet samhällskunskap. Resultatet i undersökningen visar på att lärarna den aktuella skolan är omedvetna om hur man arbetarspråkutvecklande och därmed inte uppmärksammat flerspråkiga elevernas språkutveckling och hämmar deras kunskapsinhämtning enligt författarna. Detta är problematiskt i hänseende till läroplanen som säger att den svenska gymnasieskolan ska vara en skola för alla, där samtliga elever får en likvärdig utbildning. Examensarbetet är utfört i juni 2010 vilket föranleder relevansen för min undersökning då den kopplar väl till mina egna forskningsfrågor.

Louisa Saliba har i sitt examensarbete *Genrebaserad undervisning – Att stötta flerspråkiga elever i deras språkutveckling* (2009) utgått från Gibbons bok *Stärk språket Stärk lärandet*. Hon har undersökt svensk lärares och en SO lärares arbete med denna modell utifrån tanken om det flerspråkiga klassrummet. Observationer och intervjuer har legat till grund för analysen. Resultatet visar på att förståelse, stöttning och lärarens närvaro var av vikt för SVA elever. Då arbetet utgår från Pauline Gibbons bok som även hänvisas till i min undersökning anser jag den intressant att ta upp.

4 Teoretiska ansatser

I det här kapitlet kommer jag att diskutera de teoretiska perspektiv som mitt empiriska material kommer analyseras utifrån. Arbetes frågeställningar rör sig på två plan eller områden dels det organisatoriska det vill säga hur skola och lärare organiserar sig i arbetet kring SVA elever. Dels det konkreta handlandet

det vill säga vilka språkutvecklande metoder verktyg lärarna använder sig av i sin undervisning. Därför har valet av teorier hämtats från både området som behandlar organisering och språkutveckling. Dessa två områden korsbefruktar varandra och en del av teorierna kommer att användas på båda områdena.

4.1 Exkluderande- respektive inkluderade integrering

Peder Haug är professor i pedagogik vid Högskolan Volda i Norge använder begreppen exkluderande- respektive inkluderade integrering i kontexten specialundervisningen. Dessa två begrepp finner jag användbara även i SVA-elevskontexten. Med begreppet exkluderande integreringen avser Haug att ge barnet individuell kompensatorisk behandling så att barnet kan anpassa sig till skolan och samhället. (Haug 1998,s.20) Översatt i denna undersöknings kontext vill det säga att man ser det som att eleven behöver lära sig språket innan den kan delta i klassrumsundervisningen. Detta innebär att eleverna plockas ut från klassen och får undervisning. Den inkluderande integreringen innebär att eleverna inkluderas från början i klassen och att läraren arbetar mestadels med dem i klassen. Haug menar att detta är kopplat till social rättvisa där elevens rätt att delta i samhällsgemenskapen från början. Vidare menar han att detta gynnar elevens känsla av att som vuxna kunna fungera i ett gemensamt samhällsliv och att inte uppleva sig som stigmatiserad eller utstött (Haug, 1998 s.22f).

4.2 Lev Vygotskij (1896-1934) och det sociokulturella perspektivet

Trots sitt knappt fyrtioåriga liv hann Vygotskij skriva ett stort antal verk. De mest citerade i skolsammanhang är *Pedagogisk psykologi* denna utkom 1926 och *Tänkande och språk* som utkom 1934. Jag kommer att i huvudsak utgå från antologin *Boken om pedagogerna* (Forsell, 2005) där Roger Säljö professor i pedagogik vid Göteborgs universitet sammanfattar Vygotskijs tankar om språkets och kommunikationens betydelse för människan. För att sätta in Vygotskijs teorier i dagens skolsammanhang har jag valt att utgå från en källa som relaterar till dagens skola och dess utmaningar samt som begripliggör hans tankar i den nuvarande svenska skolkontexten.

Vygotskij talar om människans som en både biologisk och sociokulturell varelse vidare fokuserar han på de psykologiska funktionerna hos individen och skiljer på de "lägre" och "högre" psykologiska funktionerna. Med de lägre menar han de som barnet förvärvar tidigt som när det bränner sig, därefter undviker det och därför är betingande. De högre psykologiska funktionerna tillskriver han de mer komplexa färdigheter som barnet förvärvar från olika kulturella praktiker såsom att lösa problem, minnas, kommunicera samt förstå oss själva och andra (Forsell, 2005 s. 117). Det är dessa vi har

användning av i skolan och som skolan ska hjälpa eleven att utveckla. Vad behöver vi för att utveckla dessa högre psykologiska funktioner?

Vygotskij menar att människan är en unik användare av redskap där de fysiska redskapen är de saker vi har runt omkring oss. För att tänka och kommunicera är det de psykologiska redskapen som vi ska använda såsom alfabetet, klassifikationer, formler samt språket menar Vygotskij. Vidare menar han att för att kunna tänka och kommunicera måste människan använda sig av just dessa redskap (Forsell, 2005 s.118-119). Enligt Säljö kan man se det som att på samma sätt som man använder spaden för att gräva i jorden använder vi språk och begrepp när vi tänker, kommunicerar och agerar i världen (Forsell, 2005 s. 119). Språkets betydelse har en central roll i den här undersökningen och Vygotskij menar att språket spelar en nyckelroll för den sociokulturella utvecklingen (Forsell, 2005 s.117). Genom språket blir människan delaktig i andras perspektiv och genom språket förmedlas den sociokulturella erfarenheten. Det fungerar som ett redskap för kommunikation både mellan människor som kommunikation och inom människan själv som ett tänkande redskap. Det vill säga med språket har vi möjlighet att tänka och att förmedla våra tankar till andra genom att tala. På så sätt blir språket en länk mellan samhället och individen.(Forsell, 2005 s.119). Därför är språket ett viktigt redskap för att delta i samhället.

4.3 Inläring

Syftet med den här undersökningen är ta reda på hur skolan kan arbeta språkutvecklande och kunskapsinhämtande med elever med svenska som andraspråk. Hur kan vi då se på språkinläring? Enligt Bergman skiljer språkforskaren Stephen Krashen på två olika typer av inläring inom grammatikinläring dels medvetet inlärande av grammatiska regler och tillägandet det vill säga uppbyggnaden av den mentala grammatiken. Dessa ser han som två helt skilda inlärningsprocesser. Tillägningprocessen gynnas av att eleven får möta ett rikt och varierat språk på en nivå strax ovanför elevens egen språkförmåga och att det ska ha ett meningsfullt innehåll (Bergman, 2004, s.2f) Vygotskij benämner detta som den närmaste utvecklingszonen vilket han definierar "som avståndet mellan det barnet klarar av på egen hand och utan stöd av andra, och det barnet förmår klara av med stöd av andra människor" (Forsell, 2005 s.122). Likaså anser Bergman om att man bör se språkinläring som en process och förse eleverna med rätt material grammatiskt och kunskapsmässigt vid rätta tillfället (Bergman, 2004). Det handlar om att kunna tolka elevens signaler så att de kan ta till sig kunskapen när den är mogen för det.

I skolans värld är språk och begrepp centralt för att tillägna sig kunskapsinnehållet. Språket uttrycks i talet men också som en skrivande produkt och jämfört med talet är skrivande en långsam process. Enligt Olga Dysthe, Froydis Hertzberg och Torlaug Lokensgard Hoel professorer vid lärarutbildningar i Norge har forskning uppmärksammat betydelsen av skrivandet som en läroprocess i sig, där skrivandet är ett hjälpmedel för att komma fram till sina egna tankar och strukturera dessa (Dysthe, Hertzberg och Hoel, 2002). I skrivandet kan vi plocka isär, omformulera och analysera det vi skriver i vår egen takt och när vi omformulerar är vi mentalt aktiva. Tankar blir synliga när vi skriver menar Ingegärd Sandström Madsén lärarutbildare vid högskolan i Kristianstad (Madsén, 2007). Detta gör att eleven i sin egen takt och på ett eget sätt kan både skapa förståelse för begrepp, för ett ämne och språket. Det ger också möjlighet att formulera tankar för att sedan våga uttrycka dem.

För elever med annat modersmål än svenska tar inläringen längre tid än för de med svenska som modersmål. Skolans uppgift är att höja elevers kognitiva nivå och då är det viktigt att värdesätta deras tänkande. Skrivande är ett sätt att formulera sina tankar. Vi lär oss när vi gör något, när vi skapar bilder och uttrycker något i ord, vilket gör skrivandet unikt där man använder både tanke, hand och öga (Madsén, 2007).

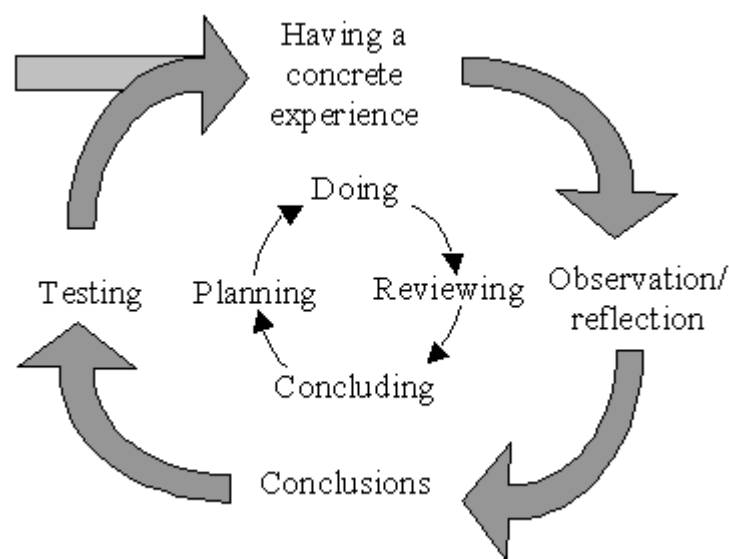
4.4 Den lärande organisationen

Undersökningens ena vinkel är skolan organisationsutveckling och hur den har gått till samt påverkat lärarnas arbete. För att kunna analysera och tydliggöra undersökningsmaterialet, alltså intervjuer och dokument från skolan har jag valt att söka upp ett antal organisationsteorier. Jon Ohlsson docent och lektor samt undervisar och forskar om kollektivt lärande i organisationer och arbetslag, talar om organisationskulturer samt hur man kan lära i en organisation (Ohlson & Granberg, 2004). I det här sammanhanget är organisationen skolan. Vidare lyfter Olsson fram fyra kriterier för gynnsamma organisatoriska läroprocesser och dessa är:

- att aktivt tillåta och stödja frågor från anställda på alla nivåer
- att tillhandahålla regelbundna och skiftande tillfällen till gemensamt frågande och reflekterande
- att söka tillfällen till lärande i den fortgående verksamheten
- samt att kritisk reflektion över resultat och handlande tillåts (Ohlson & Granberg, 2004 s.34).

I dagens skola ingår arbetslaget som en naturlig del av organisationskulturen. När arbetslaget fungerar kan det ses som en tillgång med möjlighet till utveckling och lärande (Ohlsson, 2004 s.55ff). Lärande är en viktig aspekt för att känna tillfredsställe i sitt arbete. För att lärande ska komma tillstånd menar Ohlsson “att det inte är erfarenheten i sig som leder till lärande utan den omvandlingsaktivitet som individen företar sig” (Ohlsson 2004, s.39). Omvandlingen menar Ohlsson vidare sker genom reflektion (Ohlsson, 2004 s39).

För att konkretisera lärande tanken i ovanstående stycke kan en modell av Kolbs cirkel belysa än tydligare hur man kan se på lärandeprocessen.

Kolbs cirkel (google, bilder)

Kolb poängterar också reflektionens betydelse för kunskapsutveckling. I den här undersökningen kan den sättas i kontexten lärares individuella och kollektiva lärande samt hur deras lärande genererar nya metoder i klassrummen för eleverna. Översatt i skolkontexten kan man se det som att den konkreta upplevelsen är det läraren erfar i klasserna med sina elever. Nästa steg i cirkeln är den medvetna observation vilket bör tillhöra en lärares vardag för att utveckla sitt arbete, reflektion menar Kolb tillför en viktig del för att uppnå förändring. Steget därefter är att försöka dra en slutsats för att sedan förändra, testa igen och göra nya erfarenheter. Att se på lärande som en cirkel på detta sätt innebär att lärande är en ständig process som utvecklas genom de erfarenheter man gör och stannar upp och reflekterar. Detta är något som sker både i ett individuellt och kollektivt lärande (Ohlson & Granberg, 2004, s.35f).

5 Material och metod

5.1 Val av empiriskt material och fält

Skolans utmanas i att skapa en likvärdig ”undervisning” för SVA elever som för de med svenska som modersmål. Det innebär att som jag ovan diskuterat att skolans utmaning och uppdrag är att tillgodose dessa elevers dubbla lärande vilket innebär att arbeta språk- och kunskapsutvecklande samtidigt med dessa elever (Gibbons, 2006, SVA kursplanen). Skolan jag valt att undersöka arbetar medvetet språkutvecklande med elever som har svenska som andraspråk samt talar om att de gör detta i alla ämnen. Därför finner jag denna skola intressant och relevant för mitt ändamål med arbetet.

Forskning runt skolors arbeten med svenska som andraspråk integrerat i samtliga ämnen på en skola är ytterst begränsad. Jag finner det därför intressant att djupundersöka en skola som arbetat länge med språkutveckling för att komma åt den organisering, de strukturer samt metoder skolan och lärare i andra ämnen än språkämnen finner intressanta att arbeta med. Mitt empiriska material består av i huvudsak intervjuer med lärare på skolan. Deltagande i två arbetslagsmöten med språkrelaterat samtal är också del av underlaget. Relevanta dokument skolan samt Pauline Gibbons bok kommer också att diskuteras då lärare hänvisar till detta material.

5.2 Metodval

I mitt arbete har jag valt att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod för att skapa förståelse för hur arbete runt elever med svenska som andraspråk och deras dubbla lärande kan se ut. Mitt val av intervjuer motiverar jag med att jag finner det angeläget som blivande lärare att skapa förståelse för detta ur ett lärarperspektiv och har därmed valt att låta lärarna själva ge röst åt hur de ser på arbete inom detta område (Kval & Brinkman, 2009, s.39). För att skapa en så möjligt djupgående och hel bild av organisering och arbete med SVA elever på den aktuella skolan är intervjuunderlaget ett större antal lärare, studierektorn samt de två SVA lärarna på skolan. De ämnen som är representerade är SO, NO/MA, sy- och träslöjd och musik. Jag har därmed valt bort språkämnen för att undersökningens fokus ligger på hur andra ämneslärare ser på språkutvecklande arbete i sina ämnen. Intervjuerna har dels varit gruppintervjuer ämnesvis där det fungerat tidsmässigt för lärarna samt att jag med dessa också utförde kortare enskilda intervjuer för kompletteringar. SO, studierektor samt SVA lärare intervjuades enskilt på grund av tid- och praktiska skäl.

Då jag hade ett naturligt tillträde till fältet/skolan för min undersökning och god kontakt med informanterna underlättades intervjuprocessen då det fanns en tillit till mig som intervjuare och villigheten var stor att tillmötesgå mig i samtal. Jag anser också att kännedom om mig underlättade för informanterna att våga uttrycka sig på ett ärligt och reflekterande sätt. Samtidigt anser jag att det har varit en viss svårighet för mig i rollen som opartisk forskare att skapa den distans som behövs för att göra en vetenskaplig undersökning då jag både har en närhet till informanterna och skolans arbetssätt. Jag har fått arbeta intensivt med att skapa distans till mitt material under arbetets gång. Syftet och frågeställningarna har skiftat då det skapat problem med trovärdigheten och förhålla mig distanserat till materialet. Det nuvarande syftet och frågeställningarna anser jag skapat just den distans jag behöver. Frågorna har fått mig att se på arbetet ur ett organisatoriskt perspektiv vilket har hjälpt mig hålla distans till materialet. Fördelarna har dock övervägt i val av metod samt material då villigheten hos lärarna att tillmötesgå mig i intervjuer samt tillgång till språkbehandlande möten på skolan vilket har givit mig ovärderlig tillgång till att djupgående samtala om arbete och metoder i förhållande till elever med annat modersmål än svenska och det dubbla lärande.

5.2.1 Intervjuerna

De intervjuade lärarna har minst femårs arbetslivserfarenhet på den aktuella skolan. De två lärarna i svenska som andraspråk har båda arbetat minst tio år på skolan. Studierektorn arbetade som lärare innan hon blev studierektor för cirka tio år sedan. Alla intervjuade har alltså en lång eller relativt lång historia på skolan. Tre av de intervjuade lärarna är män och åtta kvinnor.

Enligt Kvale och Brinkman är kvalitativ forskningsintervju ett hantverk som kräver lång erfarenhet och självreflektion (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 92 ff.). Min egen erfarenhet av intervjuverksamhet har sträckt sig till intervjuande studier på B nivå på universitet och högskola. Därför har arbetet med den här undersökningen inneburit stort arbete att överväga flera stora frågeställningar såsom val av frågor, intervjusituation och förhållningssätt till densamma och min hantverksskicklighet arbetats fram under skapandet av examensarbetet. Till min fördel har jag haft den egna kunskapen om ämnet samt erfarenheter på skolan. Detta menar Kvale och Brinkmann är viktigt för att intervjuerna ska få det fokus som behövs för att få fram en nödvändig interaktion med den intervjuade (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 180). Jag menar att min erfarenhet, kännedom om den aktuella skolan och de intervjuade har skapat de förutsättningar för ett integrerat samtal där uppföljning och verifiering av de intervjuades åsikter kunde göras på plats. Jag har också haft tillgång att återkomma till de intervjuade för att kontrollera om jag

uppfatta deras svar på rätt sätt (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 182f). Givetvis har de krav på forskningsetiska principer följts då det gäller informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav (Vetenskapsrådets hemsida) .

Intervjuerna har spelats in och därefter skrivits ner för att sedan genomläsas. Gruppintervjuerna har varit särskilt fylliga då de intervjuade har inspireras av varandra och fått en intressant spänning där samtalet löpte av sig självt. Speciellt värdefullt har gruppintervjuerna varit med de lärare som relativt nyligen börjat fundera över språket betydelse i deras ämne där de fick draghjälp av de andra att reflektera över dessa frågor. Intervjuerna har varit halvstrukturerade med ett antal basfrågor som kompletterats av följdfrågor när förtydligande behövts (Kvale & Brinkmann, 2009 s.150 ff.).

5.3 Material diskussion

Arbetet med materialet har utgångspunkt i den hermeneutiska tolkningstraditionen förståelse av mening i ett sammanhang sett som en spiral eller cirkel där man hela tiden fördjupar förståelsen(Kvale & Brinkmann, 2009 s.226ff). Det huvudsakliga material som analyseras är de utskrivna intervjuerna. Genomläsningen har skett i flera steg med en första generell genomläsning för att leta efter gemensamma nämnare, nästa att utläsa det som skiljer sig och en tredje där nya vinklar eller åsikter kunnat upptäckas. På så sätt har jag kunnat dekonstruera och sortera de gedigna och mängder av material som uppkommit under intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2009 s.211). Kvale och Brinkman menar vidare att använda sig av delarna man får fram och pröva dessa med helheten och vice versa se helheten genom delarna gör att man kan få delen av något att interagera med helheten (Kvale & Brinkmann, 2009 s.226ff). Detta har således varit en fortgående process under arbetets gång med sammanställningen av arbetet. Därmed har arbetet med texten genomgått en ständig validering. Valda teorier bidrar med att skapa en ram för att söka en form av sanning (Kvale & Brinkmann, 2009 s.271). I ett sådant här arbete betstår sanningen och kunskapen i att låta de intervjuade få röst till det de tycker är viktigt och ska ses som producerad kunskap och inte insamlad(Kvale & Brinkmann, 2009 s.322ff). “Att intervju är et kraftfullt sätt att producera kunskap om den mänskliga situationen...” (Kvale & Brinkmann, 2009 s.332)

I fråga om undersökningens reliabilitet det vill säga om den kan anses objektiv och reproduceras vid annan tidpunkt och andra forskare bör sätta detta i relation till den kunskap som produceras (Kvale & Brinkmann, 2009 s.264) Givetvis kan samma intervju genomföras av andra vid en annan tidpunkt. De

svar som uppkommer ur intervjuerna är bundna till den specifika skolan, de specifika lärarna och deras sociala kontext vilket gör att deras svar är unika för deras sammanhang. Men jag anser att samma undersökning kan genomföras vid annat tillfälle och generera kunskap om samma område. En undersökning ska ju alltid sättas i sin kontext och om den gör det är den intressant och jämförbar med denna studie. Kvale och Brinkman menar man att allt ”vad andra gör och säger om vad handlingar och yttrande betyder beror alltid på en viss bakgrund eller kontext av andra meningar, föreställningar, värden, praktiker och så vidare”(Kvale & Brinkmann, 1999 s.67).

6 Resultat och analys

Syftet med min undersökning är att studera hur skolan löser organiseringen av arbetet med SVA elever samt hur lärare i andra ämnen än svenska löser problemet med att arbeta språkutvecklande och kunskapsinhämtande med elever med svenska som andraspråk. Jag kommer först att redovisa undersökningens resultat följt av en analys och slutligen en gemensam resultat och diskussions del. Huvudrubriker är de frågor jag inledningsvis ställt och underrubriker har skapats för att tydliggöra redovisningen av materialet. De ämnen som är representerade i denna undersökning är svenska som andraspråk -SVA syslöjd- SY, träslöjd- TRÄ, musik- MU, naturorientering - NO, matematik -MA och samhällsorientering -SO. Jag kommer att använda förkortningarna av ämnena i efterföljande text för att underlätta läsandet.

6.1 Hur organiserar/ löser skolan problemet med att arbeta språkutvecklande och kunskapsinhämtande med elever med svenska som andraspråk?

För att förstå hur nuvarande arbetet ser ut på skolan återkom de intervjuade lärarna till om hur det startade. Dessa uttalanden skiljer sig en aning i förhållande till vilka som tog det första initiativet. Men de gemensamma nämnarna hos SO, MA; SVA och NO lärarna är att det fanns ett behov hos lärarna själva att förstå vad de kan göra för att arbeta på ett mer tillfredställande sätt med dessa elever. Dessutom framkom att flera olika initiativ från lärarna har lett fram till där de är i dag. En gemensam faktor som kan utläsas i intervjuerna är att alla lärarna har uppfattningen att ledningen fokuserat allmänt på språket som en viktig faktor i undervisningen. De menar också att de därmed har fått stöd i fortbildning för språkutvecklande kurser. Detta menar lärarna har gjort det möjligt att uppsöka intressanta projekt och få tid att gå dessa.

6.1.1 Från exkluderande integrering till inkluderande integrering

Förutom två av lärarna har samtliga andra intervjuade lärare arbetat på skolan minst fem år. Dessa menar att skönlitterär läsning har varit skolans fokus och är nu integrerad i undervisningen. Skolans sammansättning av ca 50 % elever med annat modersmål än svenska har gjort att språkutveckling alltid har varit aktuell och diskuterats enligt rektorn då just dessa elever har haft svårt att bli godkända i grundämnena. Både rektor, SVA lärare samt NO, MA och SO menar att vad som påverkat arbetet med att förändra arbetssättet är att man märkte att eleverna inte höjde sina resultat och betyg utan låg kvar på samma nivå år efter år och detta oroade både ledning samt lärare.

Från början har ansvaret för SVA elever och det huvudsakliga arbetet enligt alla informanterna legat på främst SVA lärarna samt svenskämnet. Alla elever med annat modersmål än svenska placerades i hemklasser men undervisades i SVA i egna smågrupper av SVA läraren. Svenskämnet och SVA ämnet var alltså två skilda ämnen och undervisades i helt olika klassrum. Efter att de nått upp till en viss förståelse började de delta i övriga ämnen. Detta sätt kan man se som att de skulle assimileras till den svenska normen och nå till en viss nivå språkligt innan de kunde delta på övriga lektioner. De elever som var nyanlända placerades i förberedelseklass där samma tanke var att de successivt skulle ta sig ut i den stora klassen. Ämneslärarna menar att det var vanligt att eleverna kom och gick samt att det var svårt att identifiera om de hade språk- eller kunskapsluckor och SVA läraren blev den enda länken till dessa elever. SY, TRÄ och MU lärarna menar att på deras lektioner kunde de ändå hänga med på det praktiska och fick en möjlighet att visa en annan sida av sig själv.

6.1.2 Projekt som lett fram till nuvarande arbetssätt

Det projekt som enligt lärarna startade det nuvarande arbetssättet menar de är att sex lärare från ämnena SVA, SO, NO/MA och SV ingick i ett projekt 2005. Detta leddes av Monika Axelsson docent i tvåspråkighetsforskning och universitetslektor vid Institutionen för utbildningsvetenskap mot språk och språkutveckling vid Stockholms universitet. Projektet pågick i ett år med sex andra högstadies- och gymnasieskolor i Stockholmsområdet. Det bestod av att med hjälp av handledning och diskussioner utveckla metoder för att integrera andraspråkslever i övrig undervisning. Skolan har sedan dess en medveten fokus på språkutveckling ur ett andraspråksperspektiv enligt lärarna.

6.1.3 Nuvarande organisering av SVA undervisningen

Enligt SVA lärarna och ämneslärare såg de att eleverna inte varken utvecklades språkligt eller socialt när de var i smågrupper och inkluderande integrering kom allt mer upp på agendan. När Pauline Gibbons bok *Stärk språket stärk lärandet* översattes till svenska fortbildade sig SVA lärarna i en nystartad kurs som utgick från tankar och metoder från boken. 2008 ingick de i ett ytterligare nytt projekt för att vidareutveckla språkundervisningen på skolan. Detta innebär en organisatorisk förändring av SVA lärare och övriga lärares arbetssätt kring SVA elever menar både SVA och ämneslärare. Det innebar att lärarna med svenska som andraspråkinriktning kom att handleda alla ämnen och arbetslag i metoder om språkutvecklande arbete för andraspråkselever. Målet är att alla ämnen ska arbeta integrerat med språkutveckling och andraspråksperspektiv (skolans dokument). Arbetet utgår från Pauline Gibbons bok *Stärk språket stärk lärandet* denna kom ut 2002 på engelska och på svenska 2006 och kopplar samman den senaste internationella språkutvecklingsforskningen med konkreta metoder och övningar för elever med annat modersmål än det rådande modersmålet i landet (Gibbons, 2006). Gibbons är biträdande professor vid University of Technology i Sydney och har arbetat med andraspråksundervisning i ett antal olika länder såsom Iran, Tyskland, Thailand, Storbritannien, USA och Sverige (Internet, Heinemann 12/12 2010). Gibbons egna erfarenheter och forskning i andraspråksundervisning och språkutveckling ligger till grund för bokens innehåll. Den kritik som kan riktas mot den är svårigheten att översätta de metoder hon utvecklat under sitt arbete till svenska förhållanden. Detta har lösts med att den svenska översättningen anpassa språk och beskrivningar efter svenska förhållanden Gibbons utgår från ett ämnesövergripande arbetssätt med tanken att både första och andraspråkselever i klasrummet. Den Engelska titeln är *Scaffolding Language Scaffolding Learning Scaffolding* betyder stöttning vilket är ett centralbegrepp i boken. (Gibbons, 2006, s7)

SVA lärarna menar att de såg snabbt att detta sätt att arbeta och tänka om tvåspråkiga elever låg i linje med ledningens tal om språket betydelse och skolans ambition att arbeta språkutvecklande i alla ämnen. SVA lärarna planerade en handledning samt studiedagar för lärarna och fick stöd från ledningen.

Starten blev en halv studiedag för alla lärare vilket följdes av träffar en gång i månaden vilka fortfarande är aktuella på skolan. Enligt SVA lärarna förändrades deras arbetssätt och roll väsentligt efter detta. Framförallt med att handleda sina kolleger genom bokens metodavsnitt och koppla till nyforskning samt att dela ut metoduppgifter som kolleger skulle göra med eleverna till nästa träff för vidare reflektion och diskussion. I skolans interna dokument kan utläsas hur organiseringen runt SVA eleverna är tänkt. Detta

har inneburit en organisationsförändring där rollfördelning, arbetslagsarbetet och arbetsmetoder har förändrats.

6.1.4 Arbetslags- och ämneskonferenser

Det nya samarbetet med SVA lärarna innebär enligt alla lärarna att språket har fått fokus i deras pedagogiska arbete. Genom att SVA lärarna ger "läxor" till lärarna att pröva under en månad till nästa träff kan de inte undgå att tänka språk i planeringen. Enligt SVA lärarna upplever de inte att lärarna känner sig tvingade utan att de har haft från början eller fått ett genuint intresse för det här sättet att tänka. Detta går att utläsa även i hur lärarna resonerar kring att fokus ligger på språket. Under intervjuerna är det inte svårt att få lärarna engagerade och talföra om tankar om språkutvecklande arbete. De flesta uttrycker en entusiasm och engagemang och menar att de med detta projekt har fått gemensamt fokus över ämnesgränser och arbetslag vilket har tydliggjort känslan av att sträva mot samma mål.

I dokumentet kvalitetsredovisning skriver skolans rektor att "Enhetens lärgrupper kommer under läsåret ha fokus på elever i behov av särskilt stöd och inkluderande arbetssätt" samt under rubriken kunskap och lärande konstateras att arbetet med "Stärk språket - Stärk lärandet" kommer att fortsätta för att få en ökad måluppfyllelse i alla ämnen". (skolans hemsida, kvalitetsredovisning). De intervjuade och ämneslärare menar att de alltid försökt at samarbeta över ämnesgränserna med temaarbeten som varit mer eller mindre lyckade enligt dem.

6.1.5 Diskussion

Skolan har enligt de intervjuade gått från exkluderande till inkluderade integrering gällande arbetet med SVA elever. Enligt Haug fokuserar inkluderande integrering på elevers deltagande i klassrummet samt lärarens arbete med dem i klassen (Haug, 1998). Detta har inneburit förändringar i organisationens struktur i arbetet med SVA elever. Lärarnas egna behov av att hitta metoder och verktyg för att kunna hjälpa SVA elever ligger till grund för sökandet efter fortbildning inom området. De fyra kriterier för gynnsamma organisatoriska läroprocesser som Ohlsson (Ohlsson, 2004) lyfter fram kan appliceras på den undersökta skolans organisationsutveckling. Lärare upplever att ledningen har aktivt agerat och bistått de anställda lärarna i deras sökande efter lösningar på hur de kan lösa problemet med SVA elevers låga prestationer. Då skolans ledning fokuserat på språkutvecklande verksamhet har skolan tillhandahållit regelbundna och skiftande tillfällen till gemensamt frågande och reflekterande i arbetslag

och ämneskonferenser. Det senaste projektet stärk språket stärk lärandet har fått en tydlig arena och därmed gett möjlighet till flera tillfällen till lärande i den fortgående verksamheten. SVA lärarens nuvarande roll är att fortbilda övrig personal och ”läxor” som givits har lett till en kontinuerlig möjlighet till kritisk reflektion över resultat och handlande (Ohlson Granberg, 2004 s.34).

6.2 Hur har skolans organisering/lösning påverkat SVA- respektive ämneslärarnas arbete?

6.2.1 Nuvarande konkreta arbetssätt med SVA elever

De båda SVA lärarna och även lärarna framhåller att den mest tydliga förändringen var efter kursen 2008 då ledningen tydligt fokuserade på alla lärares angelägenhet och ansvar att arbeta med elevernas språkutveckling. SVA lärarnas roll på arbetsplatsen förändrades därmed markant de senaste två åren menar alla informanter. Det generella arbetet med elever med annat modersmål än svenska har gått från segregering till integrering som förklarats i stycket ovan till inkluderande integrering vilket förklaras närmre i stycket nedan enligt flera av lärarna som är väl medvetna om dessa begrepp. Detta har inneburit en väsentlig skillnad i yrkesrollen menar SVA lärarna. Hela arbetslagsorganisationen har deltagit i denna förändringsprocess. Vilket har inneburit att organiseringen av arbetslagen kring dessa elever har skiftat fokus från SVA lärarnas relativt ensamma arbete och samarbete främst med svenskämnet till ett samarbete utökat till att gälla hela kollegiet och alla ämneslärare.

6.2.2 SVA lärarnas arbete

Hur ser då arbetet ut för SVA lärarna rent konkret när arbetet med inkluderande integrering och därmed ämneslärares ökade ansvar för språket i sina ämnen? SVA lärarnas närvaro har skiftat från undervisning i smågrupper med endast SVA eleverna till att de arbetar med dessa elever i respektive ämne i klasserna. Detta innebär att de den mesta tiden de arbetar med eleverna befinner sig tillsammans med lärarna i klassrummen med alla elever. SVA lärarna menar att rollen i klassrumssituationen kan skifta mellan att inrikta sig på att stötta de elever som har svenska som andraspråk under deras självständiga arbete under lektionerna till att förklara någon språklig, grammatisk eller annan svårighet på tavlan för alla i klassen som har lokaliserats bland eleverna i deras arbeten.

Arbetssättet har förskjutits från att ta ut eleverna och hjälpa dem när de inte hänger med till att kommunicera, planera och handleda lärarna i vad de kan behöva tänka på under sina teman och

lektioner menar både SVA lärare och ämneslärarna. Detta innebär för SVA läraren att de behöver ha mer koll på vad de läser i alla ämnen och vara uppdaterade hela tiden. På min fråga hur de ser på om det går åt mer tid med detta arbetssätt menar SVA lärarna att det känns mer meningsfullt att arbeta gemensamt för elevernas mål än att eleverna ska skickas till dem för att arbeta ikapp. Visserligen menar de att de arbetar i små grupper eller enskilt med eleverna nu också men då endast när det de märker att några av dem behöver särskild extra stöttning. Ledningen har tagit ett tydligt beslut enligt alla lärarna och studierektorn att inkluderande integrering är det som gäller samt att SVA lärarna har fått mandat att arbeta som handledare och utbildare.

6.2.3 Ämneslärarnas arbete

Alla lärarna menar att ledningen är tydliga med att språket är allas angelägenhet på skolan. Detta menar de inte går att missa när man arbetar här. På utvecklingssamtalen är det en fråga som ledningen tar upp hur de som lärare kan arbeta för att integrera de språkutvecklande metoder som kommer upp. Alla de intervjuade hade egna åsikter om språkets betydelse där de uttryckte språkets betydelse för identitetsutveckling och kunskapsutveckling. SO läraren menar att om skriftspråket inte utvecklas så kan man inte tänka. Skrivande är ett viktigt redskap för sin egen utveckling och självkänsla menar hon. Har man inte skriftspråket kan man inte utvecklas och når inte abstraktionsnivån som behövs för högre betyg. Detta påpekad även SY och TRÄ slöjds lärare som arbetar med loggböcker där eleverna skriver efter varje lektion. Just med dessa elever menar de är detta ett sätt för dem som lärare att förstå på vilket sätt de förstår och vad de inte förstår så att de kan stötta på rätt sätt nästa lektion.

Den största andelen av lärarna uttrycker att de metoder och verktyg de fått tillgång till genom SVA arbetet har lett till att det känns naturligt att tänka språk numera andra menar att de alltid har tänkt språkutvecklande i sitt arbete. Av dessa sistnämnda har de redan utvecklat metoder men flesta menar att metodarbetet har gett dem mer verktyg samt vetskapen om vikten av tydliga mål, att man själv som lärare har tänkt efter och skapar tydlighet. En av lärarna som själv har annat modersmål än svenska menar att hon alltid tyckt att detta är viktigt men att hon nu får verktyg och mer möjligheter därtill inspiration till att utveckla nya sätt att möta eleverna på deras villkor.

Inom NO och SO ämnet där många knepiga begrepp samt text som är specifika för ämnenas genrer påpekar dessa lärare att det är en viktig uppgift att bena i dessa texter. Här menar de att genrearbete där man arbetar med att tydliggöra olika textgenres specifika språk och utformning där förebildstexter är till stor hjälp. Att ta sig tid diskutera begrepp samt förklara begrepp på många olika sätt bildigt, i tal

skriftligt och att visa konkret som är något som blivit självklarare för dessa lärare än det var innan. Flera av lärarna menar att det är värdefullt att samarbeta med SVA läraren inför och under ett moment. Det SVA läraren många gånger uppmärksammar läraren på är de självklara orden i en text eller när vi talar som oftast är det som SVA elever har svårt för. Problemet för de flesta eleverna är inte att lära begrepp det svåra är förklaringsmanhanget menar flera av lärarna.

Ämneslärarna påpekar att de inte kan eller vill ta svensklärares roll och vill inte vara stavningskontrollanter eller undervisa i grammatik. Vår uppgift är att bedöma innehållet och inte språket. Men genom att vara språkmedveten "kan jag hjälpa eleverna att begreppsliggöra det vi talar om och stötta till att uttrycka vad de vill säga" som en av lärarna uttrycker sig. Att fokusera på språket menar flera av dem kan skapa förståelse för vad eleverna behöver och hur de som lärare kan underlätta, bli tydligare och förklara på ett bra sätt. Att inse att det på inga villkor handlar om att de inte vill förstå utan att jag som lärare har brist på de verktyg eller metod som behövs menade en av lärarna. Flera av dem menar att de få syn på språket som ett instrument att lära och att förstå vad bristerna ligger så att stöttningen kommer in på rätt ställe i lärandet.

Samarbetet med SVA lärare är viktigt för att skapa den förståelsen och vetskapen om vad jag kan göra och vad dess elever ofta har svårt för i det svenska språket.

SVA läraren menar att det är viktigt att se elever lika heterogena som man ska se andra elever. Elever med annat modersmål än svenska är inte en homogen grupp. Ämneslärarna menar att sedan de börjat arbeta med språket så tydligt i fokus har det skärpt deras seende och ledordet i arbetet är stöttnings samt att utmana eleverna språkmässigt. Ämneslärarna är tydliga med att hitta metoder och verktyg för att kunna förklara bättre är grunden för att inte sänka nivån på lärandet. Detta är ett ytterst viktigt förhållningssätt till lärande som poängteras av alla lärarna under intervjuerna.

Flera av lärarna menar att de har utvecklats som pedagoger på ett personligt plan där de har blivit både mer strukturerade i sin undervisning, tydligare med de mål de har med undervisningen, mer tålmodiga med att låta eleverna ta sig tid att förklara och inse att de som lärare vinner på det i längden då de själva förstår begreppen och hänger med i senare lektioner.

6.2.4 Diskussion

Den undersökta skolans ledning lägger stort fokus på språkets betydelse för elevens förmåga till kunskapsinhämtande, sociala interaktion och att utveckla sitt eget tänkande. Då skolan organiserade om

sig från exkluderande- till inkluderande integrerande verksamhet (Haug, 1998) har både lärare och ledning sökt metoder och verktyg lämpliga och verksamma i ett sådant arbetssätt. Detta har påverkat ämneslärnarnas roller och arbetssätt enligt de intervjuade. Då SVA lärare med ledningens tydliga stötning initierade arbetet med Pauline Gibbons bok *Stärk språket stärk lärandet* så förändrades SVA lärarnas roll tydligt till att fokusera på handledning och stötning av övriga lärare. Därmed förändrades följaktligen ämneslärnarnas arbete också. Från att ha ”överlämnat” ansvaret för elever med svenska som andraspråk på SVA lärare till att aktivt förhålla sig till att de fanns i klassrummet och att de som lärare hade ansvar för även deras lärande fullt ut. Ämneslärnarna uttrycker klart och tydligt betydelsen av SVA lärarnas stötning och handledning för att klara detta samt att kontinuitet och utvecklande av metoder och verktyg. Ohlsson menar att när arbetslaget fungerar kan det ses som en tillgång med möjlighet till utveckling och lärande (Ohlsson, 2004 s.55ff). Omorganiseringen av SVA undervisningen har således lett till att lärarna har varit tvungna att samarbeta och samtala om metoder och därmed också lära nytt. Ohlsson menar att lärande är en viktig aspekt för att känna tillfredsställelse i sitt arbete. För att lärande ska komma tillstånd menar Ohlsson “att det inte är erfarenheten i sig som leder till lärande utan den omvandlingsaktivitet som individen företar sig” (Ohlsson, 2004, s.39). Omvandlingen menar Ohlsson vidare sker genom reflektion (Ohlsson, 2004 s39). Lärarna uttrycker att arbetslags och ämnesträffar just har erbjudit denna form av reflektion där de omvandlat teorier samt forskning till verktyg och metoder som förveckligats tillsammans med eleverna i klassrummet. Det är tydligt att lärarna uppmuntrats till och har skapat en förmåga att ständigt reflektera då de under intervjuerna gör det hela tiden.

Ohlsson menar att det är omvandlingsaktiviteten som leder till lärande det leder tanken till Kolbs lärandecykel där även han poängterar reflektionens betydelse för kunskapsutveckling. Jag menar att just denna lärandecykel har utförts på den undersökta skolan då det i resultatet av lärarnas intervjuer går att utläsa både lärarens individuella och kollektiva lärande samt hur deras lärande genererar nya metoder i klassrummen för eleverna. Lärarna påpekar att det de upplever i klasserna med eleverna styr sökandet efter nya, kompletterande metoder och verktyg till dem de redan hade. Cirkeln med att erfara, observera, reflektion, dra slutsatser och sedan förändra och pröva nya metoder har blivit än mer tydlig med den nya organiseringen. Ohlsson, Granberg menar att se på lärande som en cirkel på detta sätt innebär att lärande är en ständig process som utvecklas genom de erfarenheter man gör och stannar upp och reflekterar. Detta är något som sker både i ett individuellt och kollektivt lärande (Ohlsson Granberg, 2004 s.35f).

Sökandet efter verktyg och metoder för språkförståelse och språkutvecklande arbete anser lärarna vara en förutsättning för att stötta SVA elever då språket betydelse är central för dessa elever. Vygotskij menar att språket spelar en nyckelroll för den sociokulturella utvecklingen (Forsell, 2005 s.117). Genom

språket blir människan delaktig i andras perspektiv och genom språket förmedlas den sociokulturella erfarenheten. Det fungerar som ett redskap för kommunikation både mellan människor och inom människan själv som ett tänkande redskap. Det vill säga med språket har vi möjlighet att tänka och att förmedla våra tankar till andra genom att tala. På så sätt blir språket en länk mellan samhället och individen.(Forsell, 2005 s.119). Gibbons metoder utgår från ett sociokulturellt perspektiv vilket innebär att många uppgifter utgår från interaktion mellan elev- elev och elev- lärare. Lärarna uttrycker en sociokulturell syn på lärandet då de menar att både elever och de själva lär av varandra. Detta är något de använder som metod både i sitt eget lärande i till exempel ämnes - och arbetslagen men också med eleverna i klasserna. De anser att eleven gynnas av att vara i ett större socialt sammanhang där de möter språket på olika nivåer.

Språkforskaren Stephen Krashen har såsom åsikt att man kan se på språkinläring som en tillägnandeprocess. Eleven gynnas då av att få möta ett rikt och varierat språk på en nivå strax ovanför elevens egen språkförmåga och att det ska ha ett meningsfullt innehåll (Bergman, 2004, s.2). Vygotskij benämner detta som den närmaste utvecklingszonen vilket han definierar “som avståndet mellan det barnet klarar av på egen hand och utan stöd av andra, och det barnet förmår klara av med stöd av andra människor” (Forsell, 2005 s.122) . Lärarna pekar på just detta som ett oerhört viktigt förhållningssätt för att eleverna ska utvecklas. De poängterar att det inte handlar om att sänka nivån på texter eller uppgifter utan att söka metoder och verktyg för att hjälpa eleverna språkmässigt med texter och uppgifter då det oftast inte är kunskapsnivån som brister utan språket. Därmed är det inte begreppen eller ämneskunskaperna i sig som oftast är problemet utan förklaringsammanhanget anser både SVA och ämneslärare. Att se lärande som en process faller sig naturligt för de intervjuade samt att det därför är av yttersta vikt att kunna tolka elevens signaler så att de kan ta till sig kunskapen när de är mogna för den (Bergman, 2004). Kolbs lärande cykel går även att applicera på elevens lärande där tid för reflektion är viktig(Kolb).

Språket kan uttryckas på flera sätt och att ett varierat utbud av verktyg och metoder kan erbjudas menar lärarna är självklart. Flera av informanterna menar att skrivande är ett värdefullt verktyg för reflektion för dessa elever då skrivande en långsam process. Dysthe, Hertzberg och Hoel har uppmärksammat betydelsen av skrivandet som en läroprocess i sig, där skrivandet är ett hjälpmedel för att komma fram till sina egna tankar och strukturera dessa (Dysthe, Hertzberg och Hoel, 2002). Flera av lärarna menar att förutom att det rent kognitivt är utvecklande är skrivandet en hjälp för dem för att stötta eleverna . Madsén menar att i skrivandet kan vi plocka isär, omformulera och analysera det vi skriver i vår egen takt. När vi omformulerar vår tankar är vi mentalt aktiva och tankar blir på så sätt synliga när vi skriver

(Madsén, 2007). Vidare anser Madsén att vi lär oss när vi gör något, när vi skapar bilder och uttrycker något i ord, vilket gör skrivandet unikt där man använder både tanke, hand och öga (Madsén, 2007). SO läraren betonar att om skriftspråket inte utvecklas så kan man inte tänka. Skrivande är ett viktigt redskap för den egna utvecklingen och självkänsla såväl som att om eleven inte når den abstraktionsnivån som behövs för högre betyg om de inte utvecklas i skrivandet. För elever med annat modersmål än svenska tar inläringen längre tid än för de med svenska som modersmål. Skolans uppgift är att höja elevers kognitiva nivå och då är det viktigt att värdesätta deras tänkande. Skrivande är ett sätt att formulera sina tankar.

Den organisationsförändring samt förändringar i arbetssätt med SVA elever har medfört ändrade arbetsroller för lärarna vilket har lett till ytterligare samarbete och metodutvecklingsdiskussioner mellan dem. Ohlssons menar att gynnsamma organisatoriska läroprocesser är att just att tillhandahålla regelbundna och skiftande tillfällen till gemensamt frågande och reflekterande samt att söka tillfällen till lärande i den fortgående verksamheten och därtill att även att kritisk reflektion över resultat och handlande tillåts (Ohlsson Granberg, 2004 s.34). Lärarna ger uttryck för att de personligen lär sig om sin egen yrkesroll och hur de pedagogiskt kan möta elever med svenska som andraspråk. Då ansvar för alla elever är förlagt till ämneslärarna där samarbetet med SVA lärare kräver utvecklande av metoder och verktyg uttrycker lärarna att de ständigt reflekterar över sina didaktiska val i den dagliga verksamheten. Att lärarna uttrycker en mer medveten reflektion över de verktyg och metoder de använder kan kopplas till reflektionens betydelse för kunskapsutvecklingen enligt Kolb (Ohlsson, 2004). Reflektionens betydelse för förändring verkar vara central enligt lärarna och för den omvandlingsaktivitet som Ohlsson talar om (Ohlsson, 2004, s.39).

6.3 Vilka negativa och positiva effekter upplever lärarna i arbetet med eleverna?

Tydligheten, strukturen, de språkliga metoder och verktyg som lärarna använder har gett positiva effekter på SVA eleverna enligt dem själva. SVA lärarna och rektorn hänvisar till kvalitetsredovisningen på skolans hemsida som säger att elever med SVA har höjt sina betyg (Skolans hemsida). Utvärderingar med eleverna visar på att metoderna hjälpt även de med svenska som modersmål då de fått hjälp med genremedvetenhet, tydliga instruktioner och förebildstexter. De anser att det är verktyg, metoder och synliggörande som är en av de tydliga förändringarna i arbetet, vilket är gynnsamt för andra elever. Lärarna anser att uppgifter och metoder är konstruerade så att eleverna får vägledning, struktur och tydlighet. Dessutom menar att uppgifterna är uppbyggda så att eleverna kan arbeta utifrån sin egen

lärandenivå vilket gynnar ett individuellt lärande. SVA läraren menar att det inte finns någon anledning att tänka att man inte skulle arbeta med struktur, tydlighet och vägledning i skolan för alla elever.

Skolan sociokulturella syn på lärande har utvecklat metoder där eleverna lär av varandra och interagerar på ett gynnsamt sätt enligt lärarna. Elever uppmanas att ta sig an uppgifter och våga uttrycka sig i klassrummet vilket enligt lärarna utvecklar både språk- och kunskapsutvecklingen. Likaså har skrivande använts som framgångsrikt och utvecklande redskap enligt lärarna. De menar att de får syn på elevens lärande när de skriver, på vilken nivå de lärt sig och vad som fattas. På motsvarande sätt anser alla lärare att de gånger de samarbetat med modersmållärare har de sett avsevärda förbättringar på elevernas arbete. De menar att ett närmre och organiserat samarbete med modersmållärare skulle gynna elevens kunskapsutveckling men idag finns inget sådant organiserat samarbete utan är upp till läraren själv att skapa kontakt.

En del av lärarna menar att det förra arbetssättet med segregering och integreringen hade den fördelen att eleven kunde få mer koncentrerad uppmärksamhet av läraren vilket SVA lärarna kan uppleva som en liten brist nu. Men fördelarna överväger klart då de sett att eleverna gynnas i längden både socialt, identitetsmässigt, språkligt och kunskapsmässigt att delta i den stora klassen. De tycker sig se att eleverna motiveras till att lära sig språket för att hänga med både i skolarbete och socialt. Risken att eleverna blir ”osynliga” i klassen eller inte får den hjälp de behöver finns ju enligt lärarna. Många av lärarna menar att de har utvecklat en mer tålmodig attityd där de väntar in elevernas svar på ett helt annat sätt än tidigare. Detta menar de innebär att eleverna får en möjlighet att uttrycka sig med hjälp av stöttning i form av stöttande frågor från läraren. Detta menar att attitydförändringen har lett till ett mer tillåtande klimat där elever vågar fråga och säga fel. Som det ser ut nu har läraren ansvar för hela klassen och behöver skapa sig överblick över den och att det är lärarens uppgift att skapa ett klassrumsklimat som är tillåtande och heterogent även för elever med annat modersmål än svenska.

Flera av lärarna uttryckte också att de upplever det mer sunt att ingå i klassen än att dessa elever ska vara några med speciella regler på skolan. En av lärarna uttrycker det så att han tror att inte delta i klassen utan vara en som har egna regler stärker utanförskapet och annorlundaskapet. Tanken att elever som läser SVA är en homogen massa har funnits i skolan anser några av lärarna. Vidare menar de att det är viktigt att se individerna och olikheterna hos dessa elever precis som man gör med de elever med svenska som modersmål. Detta har blivit mer tydligt nu när alla lärare har ansvar för alla elever. Alla lärare uttrycker att de märker av resultat och därför blir motiverade att arbeta vidare på detta sätt.

6.3.1 Diskussion

Den nackdel som de intervjuade lärarna kunnat se med den nya inkluderande integrerande arbetssättet är att eleven eventuellt missar en del av den uppmärksamhet och individuella stöttning som eleven kunde få i de mindre grupperna. Men de intervjuade ger uttryck åt klart mer fördelar med den inkluderande integreringen. Lärarna tycker sig ha sett fler positiva effekter hos eleverna då de inkluderats i klasserna från början och att den sociokulturella kontexten gynnar både deras sociala, språkliga och kunskapsmässiga utveckling. Alla elever utmanas och lär av att vara tillsammans med elever med olika erfarenheter och som ligger på olika nivåer menar de. Haug menar att inkluderad integrering kan ses ut ett socialt rättviseperspektiv (Haug, 1989). Lärarna talar om att synen på den heterogena klassen är viktig syn för skolan där SVA elever eller överhuvudtaget elever ska klumpas ihop till en massa. Den inkluderande integreringen leder enligt både Haug och lärare på den aktuella skolan till en mer sociala rättvis syn på eleven och dens förutsättningar som en individ och inte som ett kollektiv. Skolans fokus är på det Vygotskij benämner som de högre psykologiska funktionerna alltså de mer komplexa färdigheter som barnet förvärvar från olika kulturella praktiker såsom att lösa problem, minnas, kommunicera samt förstå oss själva och andra (Forsell, 2005 s.117). Och för att utveckla dessa menar Vygotskij att människan bör använda de psykologiska redskapen där språket är ett viktigt verktyg för att tänka och kommunicera (Forsell 2005:s.118-119). Att utveckla språket är därför en viktig faktor för eleverna och i den gemensamma klassen utmanas eleverna mer att använda språket enligt lärarna i det Vygotskij benämner som den närmaste utvecklingszonen (Forsell 2005 s.122).

Språkforskaren Stephen Krashens talar om tillägnandeprocessen det vill säga uppbyggandet av den mentala grammatiken. Det ämneslärarna menar att de kan bidra med är ett rikare språk i klassrumssituationen vilket gynnar tillägnandeprocessen. I klassen kan eleven få en möjlighet att möta ett rikt och varierat språk på en varierad nivå. Bergman menar att man bör se språkinläring som en process och förse eleverna med rätt material grammatiskt och kunskapsmässigt vid rätta tillfället (Bergman, 2004). Det handlar om att kunna tolka elevens signaler så att de kan ta till sig kunskapen när den är mogen för det. Detta kan en klassrumssituation ge då elever med varierat språkkunnande uttrycker sig och lärare med verktyg för stöttning finns tillgängliga.

Skrivandet som metod och verktyg menar flera av lärarna är extra vektningfullt i deras ämnen med dessa eleven I skolans värld är språk och begrepp centralt för att tillägna sig kunskapsinnehållet. Språket uttrycks i talet men också som en skrivande produkt och jämfört med talet är skrivande en långsam process. Dysthe, Hertzberg och Hoel har uppmärksammat betydelsen av skrivandet som en läroprocess i

sig, där skrivandet är ett hjälpmedel för att komma fram till sina egna tankar och strukturera dessa (Dysthe, Hertzberg och Hoel, 2002). Flera av lärarna använder sig av loggböcker där eleven skriver efter lektionen detta menar lärarna gynnar elevens kognitiva utveckling samt att de själva kan följa elevens tankar vilket hjälper dem i stöttandet av eleven. Skrivandet borde av den anledningen vara ett verksamt verktyg för andraspråks eleven i den reflekterande delen av Kolbs lärande cirkel (Ohlson Granberg, 2004 s.35f). Likaså skulle ett samarbete med modersmåls läraren antagligen innebära en hjälp för eleven både i den reflekterande fasen samt för att dra slutsatser med hjälp av det egna språket.

Lärarna menar att metoder och verktyg som utvecklats har positiv effekt på både SVA elever och elever med svenska som modersmål, då de metoder och verktyg utgår från elevens individuella lärandenivå. Dessutom är uppgifter och metoder konstruerade så att eleverna får vägledning, struktur och tydlighet vilket gynnar alla elever enligt lärarna.

7 Sammanfattning

Man kan konstatera att den undersökta skolans kontext att befinna sig i ett upptagningsområde där en stor procent av eleverna kommer från familjer som har svenska som sitt andraspråk har påverkat fokuseringen på språkutvecklande arbete samt ämnet svenska som andraspråk. Skolans stadigt ökande antal av elever med svenska som andraspråk samt lärarnas och skolans konstaterande att dessa elever stod stilla i sin kunskapsutveckling antas ha påverkat ledning och lärares behov av att söka ny kunskap om språk- och kunskapsutveckling för SVA elever. Ledningens tydlighet och fokus på språkutvecklande arbete har troligen öppnat upp möjligheter för fortbildning inom detta område.

Ann-Christin Torpsten behandlar i sin avhandling mötet mellan eleven och svenska som andraspråk samt svensk skola (2008). Resultaten visar att det ställs stora krav på eleverna att snabbt lära sig svenska. Kraven kommer såväl inifrån som utifrån. I undersökningen framkommer att svenska som andraspråk och modersmål är förknippat med negativa attityder och låga förväntningar men att eleverna anser att det positivt att erbjudas modersmålsundervisning och att modersmåls lärarna utgår från elevernas språkliga så väl som kulturella bakgrund och tar till vara på deras erfarenheter. Studien visar också på att i detta förhållningssätt i övrig undervisning är näst intill obefintligt. Catarina Economu behandlar svenska som andraspråksämnet på gymnasiet i sin avhandling (2007) i denna diskuterar hon ämnets kvaliteter och elevens behov av enskild undervisning i språket och huruvida det kan ses på ett icke segregeringssätt. Johanna Johansson och Elin Magnusson examensarbete *Andraspråksutveckling och ämnesundervisning - en kvalitativ studie i hur samhällskunskapslärare tillgodoser flerspråkiga*

elevers språkutveckling (2010) behandlar huruvida flerspråkiga elevernas språkutveckling uppmärksammas av ämneslärare i detta fall i ämnet samhällskunskap. Resultatet i undersökningen visar på att lärarna den aktuella skolan är omedvetna om hur man arbetar språkutvecklande och därmed inte uppmärksammat flerspråkiga elevernas språkutveckling och hämmar deras kunskapsinhämtning enligt författarna.

Lärarna på den aktuella skolan i denna undersökning har haft ett eget behov att vidareutveckla sig och sökt sig till fortbildning för att skapa ny kunskap. Kursen med stärkt språket stärkt lärandet passade väl överrens med ledningens sträva efter att utveckla SVA undervisningen. Resultatet av den kursen föranledde en omorganisering av SVA undervisning och lärarroller där ämneslärare nu tas för en given delaktighet i elevens språkutveckling. Skolan har således utvecklats från exkluderande- till inkluderande integrering där SVA lärarens roll har förändrats från att ensam vara ansvarig för dessa elever till att handleda lärare i undervisningen samt samarbeta kring eleverna i klassrummet. Ämneslärarnas roll har förändrats till att arbeta med dessa elever inkluderade i klassen och med klart språkmedvetet fokus. Därmed har både medvetenhet om kopplingen mellan språkutveckling och kunskapsutveckling ökat hos ämneslärarna. Skolan har på så sätt försökt inkludera alla elever och stötta dessa i klassen. Då ämneslärare har fått verktyg, metoder och möjlighet till stöttning och handledning har förmågan att stödja eleven på ett utvecklande sätt ökat menar lärarna. SVA lärarens närvaro i klassen kan ses som ett försök att stötta eleven på plats.

Monika Axelsson talar om behovet att utveckla metoder för att för att skapa sociokulturellt stödjande miljöer för elever med svenska som andraspråk (Hyltenstam & Lindberg, 2004,s.530ff). Den sociokulturella tanken att vi lär i interaktion med varandra är numera ett självklart förhållningssätt för lärarna på skolan i den här undersökningen. Louisa Saliba har i sitt examensarbete *Genrebaserad undervisning – Att stötta flerspråkiga elever i deras språkutveckling* (2009) utgått från Gibbons bok *Stärk språket Stärk lärandet*. Resultatet visar på att förståelse, stöttning och lärarens närvaro var av vikt för SVA elever. Detta visar även denna undersökning på. Med hjälp av de redskap och metoder som SVA projektet inneburit och fortsätter att utvecklas av lärarna har lett till samarbete, reflektion och ett mer medvetet metodutvecklingsarbete runt elever med svenska som andraspråk. Metoder och verktyg så som struktur, tydlighet och stöttning har dessutom enligt de intervjuade även varit tillgodo för övriga elever i klassen. Då ansvaret för SVA elever har fördelats på alla lärare i skolan har synen på SVA eleven som en heterogen och individuell person med lika rättighet att ingå i det sociala kollektivet klass och skola blivit mer tydlig. Lärarna har också upplevt en tydligare utveckling hos dessa elever när de ingått i klassen på ”heltid”.

8. Slutord

Undersökningen utgår från kvalitativa intervjuer vilket innebär att resultaten belyser just dessa lärares uppfattning och arbete med SVA elever. Därför är det svårt att ge generaliserbara svar på de frågor som ställts. Dock menar jag undersökningen kan bidra med intressanta och viktiga aspekter på skolans arbete samt organisering generellt av SVA elevers dubbla lärande. Genom mitt eget arbete med undersökningen har både förståelse och kunskap ökat personligen inom detta område vilket jag finner berikande för min lärarutövning i framtiden. Min förhoppning är att detta examens arbete även kan bidra med detsamma för läsare av arbetet om inte annat bör det väcka frågeställningar om hur vi som lärare kan och vill förhålla oss till samt arbeta med elever med annat modersmål än svenska. Att ständigt ingå i en egen läroprocess med den egna erfarenheten som bas är grunden för att utveckla skolans arbete och sitt eget lärande.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Bergman, Pirkko m.fl. (2004): *Två flygor i en smäll* Liber AB

Dysthe Olga, Hertzberg Froydis och Hoel Lokensgard Torlaug (2000): *Skriva för att lära*.
Studentlitteratur, Lund

Forsell Anna (2005) *Boken om pedagogerna* Liber AB

Gibbons, Pauline (2007): *Stärk språket stärk lärandet*. Hallgren & Fallgren.

Hyltestam Kenneth och Inger Lindberg (red.) (2006) *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle* Lund: Studentlitteratur

Madsén, Sandström, Ingegärd(1999): *Skriva för att lära. Skrivande och samtal som redskap för en bättre undervisning*. Centrum för kompetensutveckling

Mehlum, Anders(1995) *Skrivundervisning*. Lund: Studentlitteratur

Granberg Otto och Ohlsson Jon (2004) *Från lärande loopar till lärande organisationer* Lund: Studentlitteratur

Haug Peder (1998) *Pedagogiska dilemman: specialundervisning* Spånga tryckeri AB

Ohlsson Jon red (2004) *Arbetslag och lärande* Studentlitteratur

Elektroniska källor

<http://www.google.se> (bilder Kolbs läroprocesser) 9/12 2010

<http://www.vr.se> (vetenskapsrådets hemsida) 27/12 2010

<http://www.heinemann.com/authors/757.aspx> 12/12 2010

[http://www.skolverket.se/ kursplaner & betyg/ kursplaner & betygskriterier/ svenska som andraspråk](http://www.skolverket.se/kursplaner%20%26%20betyg/kursplaner%20%26%20betygskriterier/svenska%20som%20andrasprak)
1/12 2010

[http://www.skolverket.se/ Liberg Caroline *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse.*](http://www.skolverket.se/Liberg%20Caroline%20Texters,%20textuppgifters%20och%20undervisningens%20betydelse%20f%C3%B6r%20elevers%20l%C3%A4sf%C3%B6rst%C3%A5else) 27/11 2010

<http://www.stockholm.se/Fristaende/webbplatser/Fackforvaltningssajter/Utbildningsforvaltningen/Skarpaby-Tatorps-skolor-/Tatorpsskolan-/>

Avhandlingar

Economou Catarina (2007) *Gymnasieämnet Svenska som andraspråk – behövs det?*

Torpsten Ann-Christin(2008) *Erbjudet och upplevt lärande i mötet med svenska som andraspråk och svensk skola* Växjö universitet

Examensarbeten

Johanna Johansson och Elin Magnusson examensarbete (2010) *Andraspråksutveckling och Ämnesundervisning - en kvalitativ studie i hur samhällskunskapslärare tillgodoser flerspråkiga elevers språkutveckling*

Saliba Louisa (2009) *Genrebaserad undervisning – Att stötta flerspråkiga elever i deras språkutveckling* Södertörns högskola